

קורות חיי

ישראל מאיר בלאו

נולדתי בפסח בשנת תרפ"ח (1928) בעיר דברצין שבהונגריה, בן שמיני לר' דוד צבי וחווה (הלנה) בלאו. היו לי שלושה אחים (יצחק אייזיק, שלום ויעקב) וארבע אחיות (שרה, גיטל [גיטה], רחל [רוזי] ומלכה) שמי המלא הוא ישראל מאיר אך השם ההונגרי שלי היה ארנו. אני הייתי הילד הקטן במשפחה וכולם תמיד פינקו אותי. את האחים הגדולים שרה ויצחק אייזיק, שהתחיל לשמש כרב בעיירה קטנה, בקושי הכרתי כי הם כבר היו נשואים ולא גרו איתנו. אבא עסק במסחר של דברים שונים ואמא היתה עקרת בית.

(חלק ממשפחת בלאו בדברצין הונגריה שלפני השואה. עומדים מימין לשמאל: גיטה, יעקב, רוזי, שולם ומלכה. יושבים ההורים ר' דוד צבי וחווה בלאו)

בגיל 3 כבר התחלתי ללמוד ב"חדר" (תלמוד תורה). לא הלכתי לגן אלא ישר ל"חדר". קראו למלמד שלנו הרב גלבר ועד היום אני זוכר את המקל שלו שבו הוא הצביע על האותיות, שהיינו צריכים לשנן.

בגיל 4 עליתי כיתה וכן הלאה, וככה למדנו. בגיל קצת יותר מבוגר הלימודים היו שילוב של בית ספר כללי לבין תלמוד תורה שבו למדו מקצועות קודש ואליו היינו הולכים אחרי הלימודים בבית הספר הכללי. אני דווקא הצטיינתי בלימודים, בעיקר בחשבון, ופעם אפילו קיבלתי מתנה על הצטיינותי ספר של המשורר ההונגרי שנדור פטפי שאותו תמיד היתה אמא מראה לאורחים כדי להרשים אותם. שם בהונגריה של ילדותי לא היה המושג חופש מהלימודים וכאשר היתה חופשה מבית הספר הכללי אז מיד למחרת היינו הולכים לתלמוד תורה כבר מהבוקר, ההבדל היחיד היה שהתחלנו ב 09:00 ולא ב 08:00, יום אחד חופש לא היה.

רק בלי"ג בעומר יצאנו ליער שבסוף העיר (מרחק של 15 ק"מ), היער היה יפה עם בריכה וציפורים וצמחיה והשאיר עלי רושם גדול. עד היום אני יכול לשרטט את המקום בצורה מדויקת מתוך הזיכרון. כל יום למדנו עד השעה 19:00. בדברצן היה נהוג שבכל נקודה בעיר היה שוטר 24 שעות. בחורף כשהיה חשוך היו מתנפלים עלינו הגויים והיינו צועקים ובוכים. בשלב זה היה מגיע אלינו השוטר ושואל מה קרה? כשסיפרנו לו הוא תמיד אמר: 'תראו לי מי זה ואני אטפל בו', אך היה חושך וכמובן לא יכולנו להראות לו. כך זה חזר מידי יום. ההורים לא ריחמו עלינו למרות שהיה ברור שיהיו מכות או הצקות מהגויים, בכל זאת הלכנו כל יום ללימודים.

במוצאי שבתות החיילים ההונגרים קיבלו כמה שעות חופש והם הסתובבו בעיר. ב 24:00 הייתה תרועת חצוצרה והם היו צריכים לחזור. עד לשעה זו כל יהודי שהם מצאו היו מכים אותו, כך זה חזר מידי מוצ"ש.

באופן כללי משנת 1939 עד שנת 1944 המצב לא היה נעים. לא יכולנו ללכת למשטרה בשעת צרה כי הם היו אנטישמים. אבל בכל זאת נשארו במקום וניהלנו מעין שגרה. לקראת שנת 1944 קשה היה ללכת ללמוד בישיבות שבכפרים מחוץ לעיר כי היה כבר מסוכן. ממש סכנת חיים. גם לבית הספר כבר היה מסוכן מאד ללכת.

ב 1944 הגיעו הגרמנים להונגריה ומאז היינו צריכים לענוד טלאי צהוב. אנחנו בתור ילדים דווקא הלכנו עם הטלאי בגאווה. יום אחד הגיעה הוראה לסגור כמה רחובות וליצור גטו. מכל האזור הגיעו יהודים לרחובות אלו. היה שם מאוד צפוף. התחילו שמועות שאולי ייקחו אותנו. אנחנו בתור ילדים דווקא חיכינו לזה, כי חשבנו שניסע ברכבת, מה שלא עשינו עד אז אף פעם בחיים. יום אחד ראיתי את מפקד המשטרה

ואת ראש העיר והרב הראשי עומדים ומשוחחים. התגנבתי להקשיב מה הם אומרים. ראש העיר פנה לרב ואמר לו: "אין לך מה לפחד כל עוד אני ראש העיר אף יהודי לא יצא מכאן", רצתי הביתה וסיפרתי לכולם מה שמעתי, אבל התייחסו אלי בביטול ואמרו לי שלא הבנתי מה נאמר. זה היה ביום חמישי בערב.

ביום שישי בבוקר, אבא חזר מבית כנסת לפני הזמן וסיפר שנאמר להם שכל אחד יחזור הביתה ויארזו כי לוקחים אותנו מכאן. מיד התחילה המולה, לקחו את מפות השולחן ותפרו מהן מעין שקים או תיקים והתחילו למלא אותם בחולצות וקצת אוכל וכד'. פתאום באה משלחת של הגרמנים וההונגרים עשו רשימה ובדקו מה לקחנו וציוו עלינו להשאיר חלק מהדברים. הגיעו משאיות ואמרו לנו לעלות, אני כילד ראיתי בזה הרפתקה ואפילו קצת שמחתי, זה היה לי משהו מיוחד ולא רגיל.

משם הסיעו אותנו למרחק לא גדול מהעיר, שם ריכזו אותנו ושמו לב שהגויים ההונגרים עומדים בצד שמחים ומחייכים שהנה לוקחים את היהודים.

(על תמונה זו מאחור נכתב 1944 ככל הנראה התמונה צולמה סמוך לתקופת הגטו)

הלכנו ברגל מרחק די גדול מחוץ לעיר למקום שהיה בבנייה, היו שם שלדי בתים ללא גגות ושם כינסו את כל היהודים, זה היה כבר ביום השבת. פתאום שמענו ברמקול שבמרכז המבנים יש שמיכה גדולה וכל מי שיש לו חפץ בעל ערך (כמו עט נובע, שרשרת, שעון וכו') שישים על השמיכה כי אם אח"כ יעשו חיפוש וימצאו אצל מישהו חפץ שהחביא הוא יקבל כדור בראש. מאוחר יותר ראיתי איך השמיכה התמלאה בכסף, תכשיטים, שעונים וכד'. משם הלכנו ברגל לכפר קרוב שהיתה בו תחנת רכבת ועלינו על רכבת, בערך 50-70 איש לקרון. לא נתנו לנו אוכל ושתיה וכך דחסו אותנו. אני זוכר מישהו בשם פריצי שעמד ליד החלון בצורה עיקשת. שאלו אותו: 'למה אתה תופס את המקום ליד החלון? יש כאן נשים וילדים, תן להם לנשום קצת ..' אבל הוא לא זז. מאוחר יותר הוא קרא לי והראה לי שהחזיק שרשרת של יהלומים יקרים שהוא לקח מהשמורה ורצה לשמור לעצמו. הוא עמד ליד החלון למקרה שיעלו הגרמנים לחפש ואז הוא תכנן לזרוק את השרשרת כדי שלא יתפסו אותה אצלו.

נסענו ברכבת עד פולניה וראינו שלטים בפולנית ולא הונגרית, לא ידענו לאן הולכים ולאילו מטרה.

בשלב מסוים בפולניה הרכבת נעצרה ועמדה כמה שעות. לפתע התחיל לרדת מבול של גשם, הגרמנים דפקו וצעקו 'למי שיש מעיל גשם שיזרוק אותו החוצה' ואם לא נעשה מה שהם אומרים נקבל כדור בראש. פתאום הרכבת התחילה לזוז בכיוון ההפוך, ונסענו שוב לכיוון הונגריה.

אנשים התחילו להתווכח ברכבת לאן נוסעים עד שלסוף ראינו שהגענו לווינה שבאוסטריה (אחרי שנים התברר לי שהיו שתי רכבות, האחת שעליה הייתי, הייתה מיועדת להגיע להשמדה באושוויץ והשניה רכבת נוספת, שעליה היו אנשים מכובדים שככל הנראה בגלל עסקה עם הגרמנים היו אמורים להישלח למחנה עבודה באוסטריה. מה שקרה בפועל הוא שכאשר שתי הרכבות הגיעו למחלף מסילות, החייל שהיה ממונה על הזזת המסילות הפנה בטעות את רכבת המיוחסים לאושוויץ. כאשר גילה שטעה היה כבר מאוחר מידי. החייל התקשר לממונים עליו לשאול מה עליו לעשות והפקודה שקיבל הייתה לשלוח את הרכבת שעליה הייתי לאוסטריה במקום הרכבת שבטעות נסעה לאושוויץ וכך ניצלתי בעז"ה מלהגיע למחנה אושוויץ הארור). ירדנו מהרכבת והלכנו הרבה זמן ברגל והגענו לבניין ענק שהיה בית חולים ולידו היה בית ספר גדול ושם כבר היו מים ואפילו אפשרות להתקלח. כל אחד תפס לעצמו מקום עם משפחתו או מכריו. היינו בשלב זה כ-70 אנשים שהתמקמו שם. קיבלנו לאכול מרק והלכנו לישון.

למחרת התחילה שגרה של עבודה, כל אחד עבד לפי מה שעלה בגורלו. יש כאלה שעבדו קרוב ויש כאלה שהיו צריכים לצעוד כל בוקר עד למקום העבודה ולכן הם קמו מוקדם יותר וחזרו מאוחר יותר. אני במקרה הייתי במקום קרוב. אנשים עבדו בפינוי הריסות וכד'. אני זוכר שבזמנו היה איתנו בגטו בהונגריה יהודי אחד שהיה "מלמד" במקצועו. כאשר הודיעו לנו כי לוקחים אותנו מהגטו בהונגריה למקום אחר, כל אחד השתדל לקחת ולהסתיר היטב כל מיני תכשיטים וחפצי ערך לכל צרה שלא תבוא. במקום לקחת תכשיטים וחפצי ערך כפי שעשו כולם, "המלמד" לקח עמו גרעיני חיטה שמורה לפסח. הוא שמר אותם בתוך נרתיק קטן שהיה תלוי על צווארו. סמוך לפסח (כמעט שנה אחרי היציאה מהגטו!) הוא טחן את גרעיני החיטה השמורה לקמח על ידי אבנים והצליח לאפות מצות שמורות בגודל מטבע של חצי ₪. את המצות הוא חילק לאנשים בליל הסדר. כאן במחנה העבודה בווינה, שמתי לב איך בכל פעם שהייתה קצת הפסקה או אפשרות להתחמק מן העבודה הלך ה"מלמד", אסף וגירד מכל מיני מכוונות שהיו במקום, מעט שעווה שהצטברה עליהם באופן קבוע. כאשר שאלתי אותו: 'לשם מה אתה צריך את זה?' הוא לא ענה. רק ביום שישי ראיתי שהוא הכין מן השעווה וכן מסמרטוטים שאסף, נרות לכבוד שבת. הנרות היו בערך באורך של כ - 2 ס"מ והוא חילק אותם לכמה משפחות. כך הוא נהג לעשות במשך שבועות. יהודי דתי ירא שמים, במקום לקחת דברי ערך וכסף כמו שהרבה עשו, הוא לוקח קמח למצות בשביל פסח ומשיג שעווה להכנת נרות שבת. זו מסירות נפש אמיתית.

(האחות הגדולה שרה בלאייר הי"ד ובעלה בתקופת האירוסין)

ראש השנה התקרב והתחלנו להתכונן לקראתו. סדרנו בית כנסת באחד החדרים הגדולים, השגנו מחזורים מבית הקברות של ווינה והלכנו להתפלל. היו איתנו חזנים ושוחטים שידעו להתפלל והם ניהלו את התפילה ביום הראשון של ראש השנה. למחרת ביום השני שוב הלכנו להתפלל, לפתע נכנס חייל אס אס וצעק עלינו 'החיילים שלנו נלחמים בחזית ואתם מתפללים? החוצה כולם, לכו לעבוד'. לא היתה ברירה וחזרנו לעבוד. כל יום היו הפצצות והיה צורך בפינוי ההריסות. אני עבדתי בפינוי הריסות בבית חרושת לדלק בשם 'שלה', שם היינו צריכים לסדר ולמייין את הברזל לחוד ואת העצים לחוד ולנקות את האזור. הבחורים היו בגיל 15 כי את היותר מבוגרים לקחו לצבא. יום אחד פשטה שמועה שלוקחים גם צעירים ומפרידים אותם מהמשפחות ולוקחים אותם לבנות מכשולים נגד טנקים. אמא שלי החלה לבכות ואמרה שאני הילד הכי קטן שלה ושלא יקחו אותי כי אני חלש. אמרו לה שאם יהיה מישהו מיותר שיוכלו לוותר עליו אז זה יהיה אני. האחים והאחיות חסכו מפיתם בשביל צידה בשבילי ותפרו לי גם תיק כדי שיהיה היכן לארוז את כל הציוד שלי, אנחנו הילדים חיפשנו כל הזמן בדלי סיגריות, כדי לקחת משם את הטבק שאולי נצליח איכשהו למכור ולהרוויח משהו. בסביבות אפריל-מרץ 1945 התחילו לאסוף את הצעירים ולקחו גם אותי. הגענו לרכבת ונאמר לנו להיכנס לקרונות. התיק שתפרו לי היה גדול ורחב וזה הפריע לי להיכנס לתוך הקרון, בינתיים שרקו כבר לסגור את הדלתות, ואני מנסה בכוח להידחק פנימה ולא מצליח. מנהל התחנה הגיע ותפס ביד אחת את התרמיל וביד השנייה נתן לי מכה חזקה על אוזניי ודחף אותי ברגל פנימה. המכה לא כאבה לי כל כך, מה שיותר כאב לי זה שידעתי שאחיותיי ראו את המכה ובטח יספרו לאמא והיא תצטער.

כל היום נסענו ונסענו עד הגבול ושם בתוך בית ספר בכפר קטן אחסנו אותנו.

יום אחד שמת לי לב שבית הספר ממוקם ליד ביתו של הכומר והעוזרת שם שופכת וזורקת את שאריות האוכל לתוך הפח. אמרתי לה: 'אל תזרקי, אני רעב, תני לי'. היא אמרה לי: 'מחר תהיה כאן בשש בערב, אל תדבר ואל תאמר כלום ואני אביא לך אוכל'. מעבר לניסיון הזה לשרוד היו לי עוד כמה שיטות.

אמרו לנו שאם נמלא את מכסת החפירות ליום נוכל ללכת כשנסיים. מיד התארגנו חבורה של בחורים ועבדנו במהירות ובזריזות כדי שנוכל לסיים מהר וללכת, ואכן כך היה. כולם רצו מהר וחזרו לבית הספר ואני התעכבתי ליד אחד הבתים, דפקתי בדלת, פתחו לי ושאלו מה אני רוצה? אמרתי שאני צריך לשירותים. בגרמנית שירותים זה ABORD ואילו לחם זה BROD תכננתי שאם האנשים לא יהיו הגונים אני אומר שירותים, ואם אני אראה שהם בסדר אבקש לחם. הייתה שם חבית עם

אוכל של תפוחים ופירות רקובים שהיו מיועדים כמאכל לבהמות, אני מילאתי את התרמיל באוכל הזה, אבל הפירות הרקובים התחיל לנזול ולטפטף מתוך התרמיל ובעל הבית התחיל לצעוק עלי. אשתו לעומת זה ריחמה עלי, היא קראה לי בשקט ואמרה לי 'גם אני יהודייה'. היא הביאה לי חבילה גדולה וביקשה שלא אומר שום דבר עליה ולא לגלות שהיא נתנה לי חבילה וכמו כן לא להתקרב יותר לאזור. אני כמובן חזרתי למחרת שוב, לא היה לי מה להפסיד. בעל הבית לקח מקל ואיים עלי שאם לא אסתלק הוא ייקח אותי לגסטפו. לא הייתה לי ברירה והלכתי משם. אבל ניסיתי את מזלי בבית אחר וביקשתי לשתות, נתנו לי כד יין לשתות, אמרתי להם שאני ילד ולא שותה יין, אז הם אמרו לי שזה מה שיש להם. למזלי המקום היה מלא בעצי פרי ומהרוח שנשבה, פירות רבים נשרו על הרצפה וכך ליקטתי כמה פירות שיכולתי וכבר היה לי מה לאכול.

בזמן ארוחת ערב כבר לא הייתי רעב ולכן המשכתי לחפש בסביבה עוד אוכל.

הלכתי למטבח וביקשתי מהאישה שחילקה את האוכל שתיתן לי עוד קצת לאכול, היא אמרה לי שאתחיל לנקות את השלולית שנוצרה ליד הברז מכך ששטפו את כלי האוכל ובינתיים היא תחפש לי משהו. כך עשיתי ופתאום שמעתי שריקה, זו היתה הילדה מהבית של הכומר שהביאה לי חבילה של לחם וחביתה, היא שמה את זה לידי ונעלמה. כך הסתדרתי והיה לי אוכל בשפע.

יום אחד שמעתי על בחור אחד שקיבל מחלת עור ולקחו אותו לבית החולים, ידעתי ששם יש אוכל לכן ביקשתי ממנו לפני שהלך שישפשף לי את היד והרגל כדי שאדבק ממנו ואוכל לנוח בבית החולים כמה ימים. ואכן נדבקתי. שכבתי שם כמו מלך. ואפילו כתבתי מכתבים. שם בבית החולים זכיתי גם לאוכל טוב. עד שבאו הגרמנים וגרשו אותנו חזרה. הייתי היחידי שכתב מכתב לאבא ואמא, אבל לא היה לי בולים. התגנבתי לדואר וביקשתי בול בחינם כי לא היה לי כסף. בהתחלה גרשו אותי, עד שמישהו בקהל שם ריחם עלי וקנה לי בול על חשבונו ושלחתי את המכתב. בסוף המלחמה נודע לי שהוריי אכן קיבלו את המכתב ושכולם באו לשאול מה כתבתי.

לאחר תקופה נאמר לנו שמפנים את בית הספר ולוקחים אותנו למקום עבודה שבו נגור באוהלים קרוב יותר למקומות העבודה כדי שלא נבזבז זמן כל יום, בהליכה של 5 ק"מ ואכן כך היה.

יום אחד באו הגרמנים לאוהל שלנו ושאלו: 'מי כאן הכי מבוגר?' אחד הבחורים אמר שהוא הכי מבוגר ומישהו אחר אמר שהוא יותר מבוגר, הגרמני אמר: 'אל תתווכחו ובואו שניכם'. התברר ששבעה אנשים ברחו אז הגרמנים לקחו מכל אוהל

שבעה אנשים ואמרו לנו שיהרגו את כולם כדי שנלמד לקח. היו בורות מוכנים כבר ואכן ירו בהם והרגו אותם. את הבורחים פגשנו יותר מאוחר במחנה אחר גדול יותר (בשלב זה אבא היה צריך להפסיק ולא יכול היה לספר עד שנח ונרגע).

בשלב מסוים הגיעו איכרים מהסביבה ואמרו לנו: 'אתם משתחררים בקרוב, הרוסים כבר בקרבת מקום'. נורא שמחנו, זה היה לפני פסח. בערב פסח שמנו לב שהגרמנים החלו להתלחש ביניהם ולארוז את מטלטליהם. אחד הגרמנים פלט לעברינו כי הרוסים מתקרבים ואכן התחלנו לשמוע יריות תותחים. לפתע גם לנו ניתנה הפקודה לארוז וזמן קצר לאחר מכן יצאנו לדרך באופן רגלי. התחלנו ללכת בערב עם אור ירח ומידי פעם ניתנה לנו רשות לשבת ולנוח זמן קצר. באחת ההפסקות מישו החל לשיר "עבדים היינו" ואנשים החלו לומר כי כמו שיצאו ממצרים, כך עתה אנחנו יוצאים מעבדות לחרות - זה היה בליל הסדר. המשכנו ללכת, השומרים הגרמנים התחלפו בכל פעם שהגענו לכפר. כך הלכנו שלושה שבועות. ביום הלכנו ובלילה נחנו קצת. אוכל ושתייה לא קיבלנו ולכן אכלנו עשבים וירקות או תפוזי אשכול שהיו ליד שדות זרועים שעברנו לידם. מי שתפסו אותנו אוכל ירו בו. אני זוכר שבאחד הפעמים מישו ניסה לחמם מים וחייל גרמני ניסה לירות בו ולא פגע. צעקו לו שיברח אבל הוא נשאר אדיש ולא זז. הגרמני התקרב אליו הצמיד לראשו אקדח וירה בו. אני לא יודע איך הצלחתי להישאר בחיים, כאשר בגיל 15 הלכתי כל כך הרבה קילומטרים במשך כל כך הרבה זמן. היו אנשים שכבר לא יכלו ללכת בגלל אפיסת כוחות. הגרמנים אמרו להם לחכות בצד הדרך עד שיבואו אמבולנסים לאסוף אותם. כעבור זמן לא רב שמענו יריות... אחרי המלחמה נודע לנו שאכן ירו במסכנים האלו. יום אחד באמצע ההליכה אמרו לנו פתאום לעצור. ממולנו הגיעו חיילים גרמנים נוספים וכאשר נודע להם שאנחנו יהודים הם החלו להתעלל ולהרוג בנו בתירוצים שונים. מי שהיה לו מעיל טוב או שהיה גבוה או נמוך מדי - נורה. כל הזמן הם צעקו בכעס כי לא יתכן שאנו היהודים עדיין חיים בשעה שחבריהם הגרמנים נופלים בשדה הקרב. המשכנו ללכת ולקראת הערב החל לרדת שלג. קיבלנו פקודה לשבת במקום ולא לזוז עד הבוקר. היה קור עז, הרעב הציק לנו ולא נותר בנו כח. ישבנו גב אל גב כדי להישען ולהתחמם. בבוקר כאשר קמנו ראינו שהרבה אנשים מתו מהקור ומאפיסת כוחות. המשכנו ללכת והגענו למרגלות הר אייזנהרץ התחלנו ללכת במעלה ההר. העליה הייתה באורך של שבעה קילומטרים והייתה חדה מאוד. בירידה מהפסגה נתנו לנו פקודה לרוץ ושוב הרבה מבוגרים נפלו ונפצעו ואח"כ נהרגו. המשכנו ללכת עד שראינו מרחוק אורות ולבסוף הגענו למחנה המפורסם הידוע לשימצה מאוטהאוזן. שם נכנסנו לרחבה מוארת, הסתנוורנו ולא ראינו כלום. התחילו להרביץ לנו כדי לזרז אותנו להיכנס. כאשר הגענו קיבלנו

פקודה לשבת למרגלות גבעה של כמה מטרים ולא להוציא הגה מהפה, הוזהרנו כי מי שלא ישמע להוראות יהרג. כשהתעוררנו בבוקר ראינו עם אור ראשון כי ההר היה בעצם ערימת גוויות. לפני כן לא יצא לי לראות הרבה מתים ופה הייתה ערימה שלימה. אבל בגלל כל התשישות והעייפות כבר לא היה בי כח להגיב לזעזוע. בשלב מסויים פתאום הגיע מישהו שהכיר אותי ואמר 'הי, זה בלאו מהעיר דברצ'ן', שאלתי אותו 'מה אתה עושה פה?' הוא אמר לי: 'ההורים שלך והאחיות שלך כאן'. לא האמנתי לו. האיש הזה הלך למשפחה וסיפר להם שאני נמצא קרוב. מיד הגיעו שתי אחיותיי ולקחו אותי לאמא. אמא שלי בכתה מה נהיה ממני, מכיוון שהייתי רזה מאוד ומלוכלך. ממאוטהאוזן הובלנו שוב ברגל במשך שלושה ימים ליער גונצקירשן שם קיבצו אותנו כ- 10,000 יהודים. כשהגענו לשם ירד גשם. קיבלנו פקודה להכנס לצריף שלא היה בו מקום למחט. הגרמנים הקיפו אותנו והחלו להכות אותנו וכך נדחסנו כולם פנימה ואז נעלו אותנו. כך נשארנו כל הלילה כמו כבשים בדיר. בפנים, בתוך הצריף עמדתי ליד אבא ומישהו מבוגר, גדול וכבד נשען עלי וממש חנק אותי, לא יכולתי לנשום, ממש התחננתי אליו שיעזוב אותי. הוא אכן נרתע קצת וכך יכולתי לנשום קצת. האיש אמר לי 'אני רוקח מפורסם בווינה ואני אתן לך הרבה כסף רק תן לי לחיות ולהחזיק מעמד'. זה היה המצב הקשה בתוך הצריף ובנס הצלחתי לנשום ולחיות עד למחרת. בבוקר פתחו את הצריף ויצאנו החוצה. בפנים היה סירחון עצום. חצי מהאנשים שהיו בצריף מתו או גססו לאחר הלילה הקשה הזה. לפתע נשמעו יריות וכל הגרמנים נעלמו. האמריקאים הגיעו והודיעו ברמקולים שאנו משוחררים ובקשו שלא נעזוב את השטח והבטיחו כי הם יטפלו בנו. אחרי המלחמה נודע לנו כי כאשר הבין המפקד הגרמני, שהיה אחראי עלינו, כי האמריקאים עומדים להגיע, הוא לקח דגל לבן ונסע עם גייפ לכיוונם. כאשר הוא הגיע אליהם הוא הראה להם פקודה בכתב שקיבל. הפקודה הייתה לחסל אותנו ביער. אולם הוא החליט להציל את עצמו ולהיכנע. וכך בסייעתא דשמיא שוחררנו. השחרור היה בחודש סיון 1945. כשהבנו שאכן השתחררנו ואין יותר גרמנים, פרצנו את מחסני האספקה של הגרמנים ולקחנו מהאוכל למרות שחלקו היה כבר יבש ורקוב. היה דוחק גדול ולמרות זאת הצלחתי להיכנס ולקחת אוכל. כשיצאתי התנפלו עלי ולקחו לי את האוכל מהידיים. חשבתי על פתרון יצירתי, קשרתי את שולי המכנסיים למטה והכנסתי למכנסיים הרבה אוכל. כ"כיסויי" לקחתי שוב מעט אוכל גם על הידיים. מיד כשיצאתי התנפלו עלי ולקחו מה שהיה לי בידים אבל לא היה אכפת לי כי רוב האוכל כבר הוחבא במכנסיים. וכך הבאתי אוכל לכל המשפחה. האמריקאים הזהירו אותנו לא לאכול הרבה כי זה יכול להזיק לנו. אבל לא יכולנו לעמוד בפיתוי. זה היה באזור ראש חודש סיון (אני זוכר שברכנו את החודש). ואכן

התחילו קלקולי הקיבה וכאבי בטן ומחלות שמהם נפטרו הרבה אנשים. פינו אותנו למחנה ליד העיר הגדולה ושם אני ואחי שלום הלכנו והתיישבנו ליד עץ להתחמם מהשמש. לפתע באו וקראו לנו לארוחת צהרים במחנה, התעוררתי והערתי גם את שולם, אבל הוא לא התעורר. התברר שכל הנראה הוא קיבל מכת חום והיה במצב קשה. רצו לפנות אותו לבית החולים ואמא אמרה שהיא תלך איתו כדי שלא יהיה לבד. בשלב הזה אני ואבי חלינו בטיפוס וקיבלנו חום גבוה. אני הייתי כחודש תחת חום גבוה ובמצב של ערפול ההכרה ואפילו לא שמתי לב שאני ואבא שוכבים באותו חדר בבית החולים. מה שלא ידעתי אז הוא שבמהלך זמן זה שלום ואמא נפטרו. כשהבראתי לא רצו לספר לי את הבשורות המרות מפני שהייתי במצב רגיש. יום אחד קראו לי להשלים מניין בתפילת מנחה. האדם שקרא לי אמר 'בלאו בוא להתפלל אתה הרי צריך לומר קדיש, יש לך חיוב'. לא הבנתי על מה הוא מדבר, מאוחר יותר התברר שמאחורי גבי סימנו לו שישתוק כי אני לא יודע עדיין על דבר מותה של אימי. לאחר זמן כבר לא הייתה ברירה ואז באו אחיותיי וסיפרו לי ולאבא על מותה של אמא. הייתי אז ילד או נער בן 16 שמתגעגע לאמא שלו. בהתחלה לא האמנתי איך יכול להיות שאין אמא? זה לא יכול להיות! אולם אט אט הבנתי את המשמעות של העובדות ופשוט ישבתי ובכיתי. אחותי רוזי (דודה רחל) הגיעה אלי ואמרה לי 'אל תדאג מהיום אני אדאג לך... אני אהיה אמא שלך, קבל את הדין'. היא אכן דאגה לי מאד אבל עד היום חסרה לי אמא. עם הזמן הרגשתי שחסרה לי כל כך יד מכוונת שתאמר לי מה לעשות ולכן לפנות בחיים, 'שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמך'. אבא שלי לא היה צעיר ונשבר מכל מה שעברנו. חצי שנה אחר כך השתחררנו באופן סופי. לאט לאט התברר כי איבדנו בני משפחה יקרים ואהובים, אחותי שרה וילדיה נספו באושוויץ, אחי יצחק אייזיק גוייס בתחילת המלחמה לעבודות כפיה בצבא ההונגרי (אבא ניסה לשלם כסף לרופא שיכתוב כי יצחק אייזיק אינו כשיר להתגייס אולם הרופא הגוי לקח את הכסף ולא סיפק את התמורה כך שאחי גוייס למרות הכל) נודע לנו שהאזור בו הוא היה הופצץ ואף אחד מהחיילים ההונגרים לא שרד. אחי שלום ואמי כאמור נפטרו מיד לאחר השחרור, יהי זכרם ברוך.

(האח הגדול ר' יצחק אייזיק הי"ד במדי הצבא ההונגרי)

אחי הגדול יעקב לא שהה איתנו במהלך השנים האלו ועבר את המלחמה לבדו השתחרר קצת קודם והצליח מבעוד מועד לדאוג לנו לדירה. אבל זה לא היה פתרון לטווח רחוק כי הייתי זקוק לאוכל ולכסף. יעצו לי ללכת להכשרה של בני עקיבא וכך אכן עשיתי.

להכשרה באתי עם בגדים ומגבעת במזוודה. הגעתי לשם בלילה, אמרו לי 'תחפש מקום לישון, עכשיו אין מקום מסודר, תחכה לבוקר'. לא התווכחתי. מצאתי מכר ונשכבתי לידו. בבוקר קמתי ואחרי ארוחת בוקר הגיעה בחורה ושאלה 'היכן חפצים שלך?' שאלתי אותה 'למה את שואלת?' והיא אמרה שהיא צריכה לסדר אותם. אמרתי לה שזה בסדר ושאני אסדר את חפצי בעצמי. היא אמרה 'מה פתאום, כאן זה קומונה, הכל שייך לכולם'. שתקתי, מה יכולתי לעשות?!

הייתה שם ערימה של בגדים, לאחר כמה ימים רציתי להחליף בגדים אז ניגשתי ושאלתי היכן המגבעת שלי? צחקו עלי ואמרו 'כאן לא הולכים עם מגבעת'. שאלתי 'מה זאת אומרת?' והתחלתי להתרגז, אמרו לי 'כאן כולם אותו הדבר'. כך התוודעתי לחיי שיתוף של קיבוץ וניסיתי להסתגל. אחרי זמן קצר בחרו לשלוח אותי לסמינר מדריכים בבודפשט. הייתי שם חודש וחצי ואחרי ההכשרה להדרכה אמרו לי 'לך להיות מדריך בג'וינט' לנערים. קיבלתי משכורת קטנה ואני זוכר שבהזדמנות הראשונה קניתי לי שעון. לאחר הדרכת שני המחזורים רצו שאני אמשיך במקום אחר, אך אני אמרתי שאני רוצה ללמוד להיות חלוץ ולעבוד את

האדמה שלחו אותי לחווה של יהודי בשם פרידמן, שהיה דוקטור לחקלאות מקנדה, לעבוד בבציר ענבים. ביום הראשון הגיע בעל הבית ואמר לנו 'אין בעיה, כל אחד יכול לאכול כמה ענבים שהוא רוצה'. כמובן שכניצולי שואה לא עמדנו בפיתוי וכל אותו היום כולנו זללנו, התוצאה הייתה שלמחרת בבוקר לכולם היה כאבי בטן וקלקולי קיבה, לאחר מכן לא יכולנו לגעת עוד בענבים... באופן כללי בהכשרה לא היה כמעט מה לאכול. רק לכבוד שבת שחטו עגל ואפו עוגות שמרים שמאוד אהבתי. חג הפסח עמד בפתח ולי היה אבא שרציתי לצאת ולהיות איתו בליל הסדר כבן חורין אמיתי לאחר כל מאורעות המלחמה. חוץ ממני הייתה עוד בחורה שהיה לה דוד והוא הזמין אותה לפסח. הממונים עלינו בהכשרה לא רצו לתת לה לנסוע כי לא היה הרבה כסף, בסוף לאחר הרבה תחנונים החליטו לתת לה כסף רק לנסיעות, היא בכתה כי לא היו לה נעלי חג. אמרו לה 'תלכי עם הנעליים של הג'וינט', אז היא אמרה שאם הדוד יראה אותה כך מוזנחת הוא לא ייתן לה לחזור. לי כל המעמד הזה היה קשה, ציינתי לעצמי שזה מוגזם, הבחורה לא ביקשה תכשיטים יקרים אלא רק נעליים. לאור זאת ולאור כל הקשיים החלטתי לעזוב את ההכשרה. העמדתי כעובדה מוגמרת שאני הולך לאבא שלי לחג, היו ויכוחים, צעקות, אבל בסוף נתנו לי לנסוע. לאחר החג לא חזרתי להכשרה. אז באו אלינו הביתה וניסו לשכנע אותי לחזור אבל לא הסכמתי וכך הסתיים חלק זה בחיי. משם התגלגלתי בכל מיני עבודות מזדמנות כשאני מנסה להחזיק מעמד ולהרויח קצת כסף. יום אחד התקשר אלי אחי הגדול יעקב והודיע לי בטלפון שאם אני רוצה להצטרף לקבוצת חברים שעולים ארצה עלי לעזוב מיד את העבודה ולהגיע לאחותינו גיטה בדברצן תשובתי היתה חיובית אך הבעיה הייתה איך לקום ולעזוב את העבודה כאשר הרכבת הקרובה תצא מן התחנה בעוד כחצי שעה. המצאתי סיפור שאבי חולה מאד ועליו לעבור ניתוח קשה ואני אובד עצות ולא יודע מה לעשות. הממונים עלי גילו הבנה ונכונות לעזרה ונתנו לי אישור שאצא מיד לדרך. הגעתי לתחנת הרכבת בזמן ונסעתי לדברצן לגיטה. יעקב סיפר לנו בקיצור כי למחרת בבוקר ניסע לבודפשט. לשם כך הכין לנו מזודה חדשה וסיפר לי שלמחרת בערב נעבור את הגבול מהונגריה לסלובקיה. הכל סודר עם גוי שהיה מוכן להעביר אותנו את הגבול בלילה תמורת תשלום כמובן. למחרת השכם בבוקר נסענו יעקב ואני לבודפשט והתאכסנו למספר שעות אצל מלכה אחותי שהיתה נשואה טרייה. לאחר מנוחה קצרה יצאנו לרכבת בדרכנו לעיר הגבול והגענו לבית השוחט בעיר שקיבל אותנו בסבר פנים יפות אך גם בפחד מסויים שמא יגלו אותנו. היה אז ליל שישי והשוחט שאל אותנו מדוע בחרנו לצאת דווקא בליל שבת? מנהיג הקבוצה השיב לו כי אין ברירה וחייבים לעבור כמה שיותר מהר את הגבול. התפללנו וסעדנו ארוחת שבת שהגיש לנו השוחט. היינו קבוצה של חמישה בנים ובת אחת. השעה הייתה מאוחרת ונמנמנו

מרב עייפות ועדיין חיכינו שיבואו לקחת אותנו לא ידענו שום פרט מי יבוא ומתי יבוא הכל היה סודי וכמו כן ביקשו מאתנו שאם נתפש לא נספר שום פרט. בשעת ערב מאוחרת דפקו בדלת והודיעו לנו לצאת ולהיכנס למוניות. עתה הבנו מדוע יוצאים מאוחר כל כך הסיבה היתה שחיכו שהתושבים ילכו לישון ואכן לא ראינו נפש חיה בדרך ורק שמענו נביחות כלבים רחוקות. אחרי נסיעה של חצי שעה בערך עצרנו ונאמר לנו שאם נתגלה בהמשך הדרך עלינו לומר שאנו נוסעים לחתונה של חבר. המשכנו לנסוע והגענו תוך זמן קצר לקצה העיר ומשם הדרך היתה קצרה לעבור את הגבול שם גם הצטרף אלינו גוי אחד שהיה אמור להעביר אותנו את הגבול דרך היערות והוא העריך שזה יקח כשעתיים. השעה היתה מאוחרת, האיש שהוביל אותנו עד כאן חזר וקבע איתנו שהגוי שהגיע יעביר אותנו ואם הכל יעבור בשלום אז נישלח סימן ורק אז ישלמו לגוי. אחרי כל הסיכומים יצאנו רגלית לכיוון הגבול. הגוי המוביל הלך לפנינו מספר מטרים וביקש מאיתנו ללכת בשקט על מנת לא לעורר חשד בין האנשים שעלולים לפגוש או לראות אותנו בדרך. לרוע המזל המזוודות החדשות שקיבלנו רעשו בקול צורם בגלל טילטולי הדרך ולא פעם נפלנו או נתקלנו בזמן ההליכה בין העצים. הגוי כל הזמן דירבן אותנו להמשיך כי הבוקר מתקרב ואז הוא לא יוכל להמשיך איתנו מפחד שמא נתגלה. הגענו לקצה הגבול בין הונגריה לסלובקיה, היה עלינו לעבור ביצה שעומקה היה כ-30-40 ס"מ, אך לעבור זאת באשמורת הבוקר הקרה, היה מאוד מפחיד. עצרנו להתייעצות וביקשנו את הגוי המוביל שיעביר אותנו בדרך אלטרנטיבית. תשובתו היתה שאין כל אפשרות לשנות את התוואי ועלינו להזדרז כי תוך זמן קצר עלינו לעבור לאורך מסילת רכבת ואם לא נזהר יגלו אותנו. בלית ברירה וברוב פחד הורדנו נעליים קיפלנו מכנסיים והעלינו את המזוודות מעל הראש ובקושי רב הצלחנו לעבור את הביצה. לא עבר זמן רב ולפתע שמענו רכבת מתקרבת קיבלנו הוראה לשכב בין השיחים כדי שלא יראו אותנו וכך עשינו. עם אור הבוקר הראשון הגענו לפאתי כפר שהיה שייך כבר לסלובקיה שם חיכה לנו יהודי. נתנו לגוי את הסימן המוסכם והוא חזר לכיוון הונגריה. הוסבר לנו שעוברים את הכפר ואנו עלולים להיתקל בתושבים משכימי קום. אם אכן כך יקרה נאסר עלינו לדבר או לענות להם ורק מוביל הקבוצה ידבר איתם. ובאמת הרבה מאוד אנשים ראו אותנו הולכים עם מזוודות ובגדי שבת וכפי הנראה ראו לפי הפנים שאיננו מקומיים. הובלנו לבית גדול של יהודי שקיבל אותנו בסבר פנים יפות ואמר לנו שעלינו להשאר בבית עד מוצאי שבת ואל לנו להסתובב בחוץ. הלכנו לישון מספר שעות והמתנו עד לצאת השבת. במוצאי שבת הגיע שוב שליח ולקח אותנו ברכבת חשמלית למרכז גדול של אירגון ציוני שאינני זוכר את שמו. שם קיבלו אותנו בכעס גלוי איך העזנו לבוא שהרי הם הודיעו לבודפשט שכעת המצב מסוכן בגבולות ולא אומרים זאת כי אלו שהגיעו לפנינו הודיעו בכל מיני

דרכים שהם הצליחו לעבור את הגבול והזמינו גם את קרובי משפחתם לבוא לכן המארגנים חששו שיש האזנה ומעקב אחריהם ואמצעי זהירות הם ביקשו בינתיים לא לשלוח יותר אנשים. למחרת נסענו והגענו לוינה באוסטריה, שם התארגנו באופן חופשי והתאכסנו בבית חולים רוטשילד בעיר שהיה בית חולים יהודי לפני המלחמה. אחרי רישום וסידור מקומות לינה יכולנו להסתובב באופן חופשי וכן להתקשר הביתה. קיבלנו מהגיוינט ציוד בסיסי כגון מגבות וכד' מאחר והמידות של הביגוד לא היו לטעמנו ניתנה האפשרות למכור אותם לחנויות בעיר. פגשנו הרבה חברים ומכרים וחיינו שם פחות או יותר חיים נורמאליים.

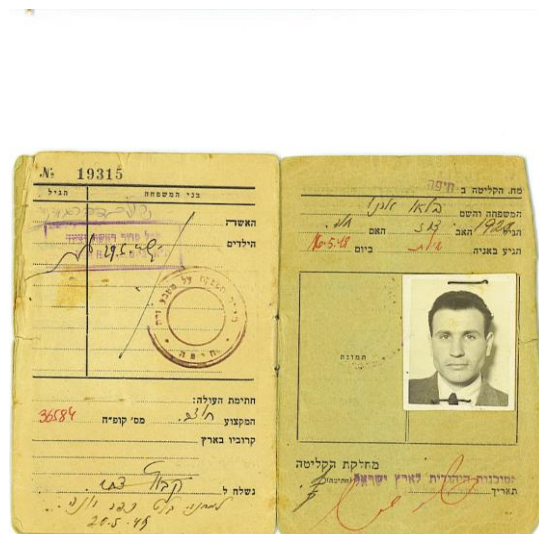

(כריכת תעודת העליה שלי)

נרשמנו לעליה ואני הוגרלתי לנסוע כעבור יומיים בעוד שיעקב אחי יחד עם עוד כמה חברים נשארו עדיין בוינה. אחת הסיבות שיעקב התעכב היתה שהוא התבקש על ידי אחותי גיטה ובעלה מרתון לרכוש ולהעלות לארץ מדגרה של אפרוחים, שלפי דעתם זה היה משהו מאוד נדרש בארץ. הספקנו ביומיים האלו לבקר בקברו של הרצל שעד להבאתו ארצה היה בוינה.

לאחר יומיים נסעתי באוטובוסים לאיטליה וכעבור שבוע-שבועיים כבר עליתי על אוניה לכיוון ארץ ישראל. השנה היתה תש"ט (1949). יעקב נשאר בוינה עוד זמן קצר ואח"כ גם הוא עלה. אני דיווחתי ליעקב על כל הקורות אותי מהרגע שנפרדנו ועד שהגעתי לארץ. כמו כן דיווחתי לו שמגייסים לצה"ל את כל העולים עד גיל 26 ושגם אני גוייסתי לצבא ההגנה לישראל בזה תם הפרק הגלותי של חיי ומעתה הייתי לבן חורין אמיתי בארץ הקודש. ב"ה למרות כל הקשיים זכיתי להקים משפחה עם אשה, ילדים ששירתו בצה"ל ונכדים יקרים ואהובים ועל כך אני מודה לבורא עולם בכל עת ובכל שעה.

(העמוד הפנימי של תעודת העליה)

(עם הבנים במדים)